

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för innehavare av professorerna i idé- och lärdomshistoria samt i biokemi vid universitetet i Uppsala.

I en den 8 januari 1944 dagtecknad proposition, nr 34, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att innehavare av Emilia och Gustaf Carlbergs professor i idé- och lärdomshistoria samt Karin och Herbert Jacobssons professor i biokemi vid universitetet i Uppsala må erhålla pensionsrätt i överensstämmelse med i propositionen angivna grunder.

I fråga om motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån icke redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Vid inrättande genom donationsmedel år 1933, respektive år 1938 av professorerna i idé- och lärdomshistoria samt i biokemi vid universitetet i Uppsala blev frågan om pensionsrätt åt innehavare av professorerna icke föremål för närmare övervägande.

Genom beslut den 15 november 1940 förordnade Kungl. Maj:t med stöd av 2 § 1 mom. c) civila tjänstepensionsreglementet, att detta icke skulle äga tillämpning å, bland andra, innehavarna av de nu berörda båda professorerna. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1942 förordnat, att ej heller allmänna tjänstepensionsreglementet skall äga tillämpning å dem.

Större akademiska konsistoriet har anfört bl. a. följande:

Med statskontoret är konsistoriet ense därom, att någon juridisk förpliktelse för statsverket att bereda innehavarna av dessa professorer pensionsrätt icke finnes. Konsistoriets framställning vilar på billighetshänsyn. Dessa professorer omfatta ämnen, som äga en stor och självständig vetenskaplig betydelse. Den omständigheten, att dessa vetenskapsgrenars företrädande vid ett svenskt universitet beror på enskild frikostighet, synes icke böra utesluta, att statsverket på det sättet träder emellan, att innehavarna av professorerna beredas den trygghet, som pensionsrätt innebär. Det är också skäligt, att de erhålla denna pensionsrätt redan innan frågan om de nuvarande innehavarnas avgång blir aktuell. Detta förutsättes redan av den känsla av trygghet, som pensionsrätten vill skapa. Det är också ur praktisk synpunkt av betydelse, enär dessa professorer eljest måhända skulle känna sig föranlåtna att söka på andra vägar bereda sig det uppehälle under ålderdomen, som pensionen avser att giva.

Konsistoriet vill tillägga, att donationsbrevet till de nu ifrågavarande professurerna icke gärna, såsom statskontoret förmenar, kunna anses giva vid handen, att blivande tjänstepensioner avsetts skola utgå av avkastningen av de donerade medlen. Häremot talar redan den för båda professurerna gällande regeln, att innehavarna skola av sina årliga avlöningsförmåner avstå den för professor bestämda pensionsavgiften för egen pension, vilken avgift avsättes och bokföres särskilt.

Kanslern för rikets universitet har framhållit, att för innehavaren av professuren i idé- och lärdomshistoria icke stadgats skyldighet att avgå vid 65 års ålder. Därest pension i erforderlig utsträckning ej kunde beredas honom från uppnådda 65 år, syntes konsekvensen böra bliva, att han kvarstode i tjänst utöver denna ålder. I fråga om innehavaren av den andra befattningen hade Kungl. Maj:t föreskrivit, att han skulle vara skyldig att avgå vid 65 års ålder. Emellertid syntes man även beträffande honom få utgå ifrån att förutsättningen vore, att hans pensionsfråga ordnats. Skulle så ej vara fallet, borde han tydligen medgivas rätt att kvarstå i tjänsten även efter uppnådda 65 år. I utlåtandet anföres vidare.

Såtillyvida kan det med visst fog sägas, att en reglering av pensionsrätten ej är särskilt brådskande. Å andra sidan torde det vara tydligt, att donationsmedlen ej förslå såväl till avlöning av tjänstgörande professor — en sådan bör enligt donatorernas mening alltid finnas — som till pensionering av en hans företrädare. Vidare tillkommer den omständigheten, att innehavarna av dessa båda lärostolar äro i en sämre ställning än övriga universitetsprofessorer med hänsyn till pensioneringen av de efterlevande i händelse av dödsfall, emedan de såsom ej pensionsberättigade enligt civila tjänstepensionsreglementet icke kommit i åtnjutande av den förbättring i fråga om familjepensioneringen, som tillförsäkrats övriga professorer i samband med statens övertagande av universitetens familjepensionskassor.

Föredragande departementschefen har anfört i huvudsak följande:

Vad beträffar ifrågavarande två professurer anser jag skäl tala för att spörsmålet om pensionsrätt för innehavarna tages under omprövning. Med hänsyn till de kostnader, som skulle föranledas av att befattningarna förenas med pensionsrätt, torde frågan härom böra underställas riksdagens prövning. Det må härvid framhållas, att professurerna äro avsedda att äga bestånd för framtiden samt omfatta ämnen av stor betydelse. I betraktande härav förefaller det rimligt, att innehavarna genom statsmakternas försorg komma i åtnjutande av pension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet på samma sätt som professorer i allmänhet. Såsom universitetskanslern framhållit skulle man för övrigt svårigen kunna kräva, att de skulle avgå vid den vanliga pensionsåldern, om ej pensionsrätt då bereddes dem. Att på sätt i ärendet ifrågasatts uppskjuta pensionsfrågan till den tidpunkt, då spörsmålet om de nuvarande innehavarnas avgång ur tjänst blir aktuellt, synes icke lämpligt med hänsyn till den därmed förenade otryggheten för befattningshavarna.

Därest tjänstepensionsfrågan ordnas på nu angivet sätt, komma befattningshavarna att i familjepensionshänseende bliva underkastade bestämmel-

serna i allmänna familjepensionsreglementet. Det synes emellertid därvid skäligt att låta professurernas nuvarande innehavare — som vid statens övertagande år 1939 av universitetets pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn voro delägare i inrättningen — erhålla samma ställning i familjepensionshänseende som de övriga delägare i inrättningen, för vilka allmänna familjepensionsreglementet blivit tillämpligt. Detta innebär, bland annat, att befattningshavarna bibehållas vid de lägre familjepensionsavgifter, som de haft att vidkännas enligt bestämmelserna för pensionsinrättningen.

Hos universitetet fonderade tjänstepensionsavgifter, som de nuvarande innehavarna av professurerna haft att erlägga, torde böra tillgodoföras universitetets avlöningsanslag.

De nu föreslagna åtgärderna synas böra genomföras förslagsvis från och med den 1 juli 1944. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat sitt beslut i ärendet, utfärda de närmare föreskrifter, som må befinnas påkallade.

Utskottet.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 22 februari 1944.

På bankoutskottets vägnar:

GUST. SVEDMAN.

Närvarande: se anteckning å utlåtande nr 8.
